

## W Straszowej Woli - wsi „pięciu stawów” ...

Straszowa Wola to **miejsowość solecka** w północno - wschodniej części gminy Żarnów, położona przy drogach powiatowych nr 3116E i 3123E, łączących Miedzną Murowaną z Żelazowicami (gmina Białaczów) oraz Straszową Woleń z Wielką Woleń (gmina Paradyż), a także przy drodze gminnej. W 2013 roku w Straszowej Woli mieszkało **190 osób**. Wieś od 1973 roku należy do **gminy Żarnów**. Wieś wraz z Miedzną Murowaną, Żelazowicami, Radwanem i Dorobną Woleń, wchodzi w skład **parafii rzymsko - katolickiej** pod wezwaniem **Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Żelazowicach** w dekanacie opoczyńskim. Miejscowość ma bogatą historię, sięgającą **XV wieku**. Początkowo wieś - należąca do **Leonarda Popławskiego** - określano mianem **Radwańskiej Woli**, jako leżącej tuż obok miejscowości Radwan. Później właścicielami wsi stał się znany **ród Radwańskich** herbu **Leliwa**, a w XVI wieku wieś stała się własnością **rodziny Straszów** herbu **Odroważ**, m.in. Elżbiety, Krzysztofa i Leonarda. Według Jana Długosza, w połowie XV wieku zarówno Radwan, jak i Radwańska Wola (Straszowa Wola) należały do parafii Żarnów, a **dziesięcinę** płacono kantorii sandomierskiej i proboszczowi Żarnowa. Po założeniu Radwańskiej Woli, zmieniono przynależność parafialną i wieś włączono do **parafii Białaczów**, choć dziesięcinę od pól dworskich pobierał proboszcz w Bedlnie. Dla upamiętnienia zasłużonego dla Polski rodu Straszów herbu Odroważ, Radwańska Wola w XVIII wieku została nazwana Straszową Woleń. We wsi **w 1827 roku** w 23 domach mieszkało 166 włościan, a **w 1887 roku** w 26 domach - 266 mieszkańców. Istniał tutaj **folwark**, który miał powierzchnię 833 morgi, a obszar użytkowany przez włościan obejmował 329 mórg (1 morga = 0,56 ha).

W 1919 roku we wsi Dorobna Wola założono **szkołę**, przeniesioną wkrótce do Straszowej Woli. W latach 1870-1954 wieś wchodziła w skład **gminy Topolice**, a do 1972 roku w skład **gromady Straszowa Wola**. W Straszowej Woli urodził się **ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk** - salezjanin, historyk i wybitny duchowny katolicki. W latach 1993-1996 był prodziekanem, w okresie 1996-2004 - prorektorem, natomiast w latach 2004-2012 - rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W 2014 roku otrzymał tytuł **Honorowego Obywatela Żarnowa**. We wsi funkcjonuje **OSP** (od 1932 roku) i znane **Stowarzyszenie „Straszowianki”**. Znajduje się tutaj remiza i **świątlica wiejska**, założona w zmodernizowanym budynku starej szkoły.



## W ziemiańskiej miejscowości Budków...

Budków to **miejsowość solecka** w północnej części Żarnów, położona przy drodze krajowej nr 74 i drogach gminnych, zamieszkała przez **161 osób** (2013). Od czasów carskich do 1954 roku wieś należała do **gminy Topolice** (z siedzibą w Żarnowie). W latach 1954-1959 wieś należała do **gromady Topolice**, a od 1960 roku - do **gromady Żarnów**. Od 1973 roku wieś wchodzi w skład **gminy Żarnów**. W latach dziewięćdziesiątych do sołectwa Budków włączono samodzielną do tej pory wieś **Odroważ**. Budków należy do parafii **św. Mikołaja w Żarnowie** w dekanacie żarnowskim i diecezji radomskiej. Odległości od ważnych dla mieszkańców miast i miejscowości wynoszą: Żarnów - 4 km, Białaczów - 15 km, Paradyż - 4 km, Opoczno - 22 km, Końskie - 23 km, Sulejów - 22 km, Piotrków Trybunalski - 37 km, Tomaszów Mazowiecki - 38 km, Kielce - 64 km, Skarżysko-Kamienna - 62 km, Radom - 87 km, Łódź - 87 km, Częstochowa - 117 km, Warszawa - 146 km, Sandomierz - 154 km, Kraków - 164 km, Lublin - 202 km. Wsie **Budków i Odroważ** mają bogatą historię, sięgającą **XV wieku**. Według Długosza, Budków nosił nazwę „*Buthkow*” i wchodził w skład kasztelanii żarnowskiej.

Kmiecie płacili dziesięcinę scholastykom sandomierskim. **W 1827 roku** wieś składała się z 10 domów i 49 włościan, a **w 1887 roku** - z 16 domów, zamieszkałych przez 132 osoby. Folwark obejmował 419 mórg ziemi dworskiej, a włościanie gospodarowali na 209 morgach (1 morga = 0,56 ha). Majątek ziemski należał do rodzin **Rostkowskich** (Budków) i **Rudzkich** (Pilihowice i Dłużniewice). Grunty wsi Odroważ od XV wieku należały do rodu **Trojanowskich** herbu **Topór**. Później właścicielem części wsi był **Jan Strasz** herbu **Odroważ**. W 1827 roku w Odroważu były tylko 2 zagrody chłopskie, zamieszkałe przez 15 włościan, a w 1887 roku istniało tam 5 domów. Obszar Odroważa obejmował 100 mórg ziemi dworskiej i 17 mórg włościańskiej. We wsi **Budków** przed wojną założono **szkołę powszechną**, którą przeniesiono do wsi Solec, należąca również do gminy Topolice. W okresie powojennym w **Szkole Podstawowej w Solcu**, kształcono pokolenia uczniów z Budkowa i Odroważa. W czasie II wojny światowej, mimo represji i prześladowań przez hitlerowców, mieszkańcy obydwu wsi włączyli się w działania zbrojne **Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych**.

## We wsi Malków - na wschodzie gminy Żarnów...

Malków to **miejsowość solecka** w południowo - wschodniej części gminy Żarnów, zamieszkała przez 131 osób (w 2013 roku). Od czasów zaborów do 1954 roku wieś należała do **gminy Sworzyce**, początkowo z siedzibą w **Soczówkach**, a potem w **Grabkowie** (w powiecie opoczyńskim, a potem w koneckim). W 1954 roku Malków włączono w skład **gromady Grabków**. Od 1973 roku należy do **gminy Żarnów**. Wieś od wieków wchodzi w skład parafii rzymsko - katolickiej pod wezwaniem **św. Anny** w Bedlnie (jednej z najstarszych w Polsce) w dekanacie żarnowskim i w diecezji radomskiej. Wieś ma bardzo bogatą historię, sięgającą **XIV wieku**. Znajdowała się w kasztelanii żarnowskiej. O istnieniu Malkowa pisał **Jan Łaski** - arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski w „*Liber Beneficiorum*”. Właścicielem wsi był starosta opoczyński **Piotr Rpiszka** herbu **Leliwa** z Bedlna, który **w 1394 roku** wraz z sadzawką i młynem przekazał ją w posiadanie proboszczowi parafii w Bedlnie. Stary ród Rpiszków określany był potem nazwiskiem **Bedleńskich** lub **Bedlińskich**. Oprócz Malkowa, byli oni właścicielami Bedlna, Wierzchowiska i Trzemosznej, a potem także Bedlenka i wsi Koliszowy. W XIX wieku Malków był znaną **wsią włościańską** w powiecie opoczyńskim, której teren obejmował 290 mórg (1 morga = 0,56 ha). Odległość od Opoczna wynosiła 15 wiorst (1 wiorsta = 1067 m).

**W 1880 roku** wieś zasiedlona była przez 122 mieszkańców. W Malkowie pod koniec XIX wieku istniała nawet **szkoła początkowa**, jednoklasowa. Malków jest najbardziej na wschód położonym sołectwem w gminie Żarnów, tuż przy granicy z gminą Końskie, powiatem koneckim i województwem świętokrzyskim. We wsi bardzo aktywnie działa **Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Miejscowości Malków**. W Malkowie znajduje się **świątlica wiejska** zbudowana dla lokalnej społeczności.

